Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto

24.11.2025

EU/891/2025
EU/891/2025-SM-14

Sisäministeriön lausunto hallintovaliokunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi unionin pelastuspalvelumekanismista ja unionin tuesta terveysuhkiin varautumista ja reagointia varten sekä päätöksen N:o 1313/2013/EU (unionin pelastuspalvelumekanismi) kumoamisesta

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt sisäministeriön asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi unionin pelastuspalvelumekanismista ja unionin tuesta terveysuhkiin varautumista ja reagointia varten sekä päätöksen N:o 1313/2013/EU (unionin pelastuspalvelumekanismi) kumoamisesta

Sisäministeriö toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Ehdotuksen tausta ja tavoite

Euroopan komissio antoi 16.7.2025 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi unionin pelastuspalvelumekanismista ja unionin tuesta terveysuhkiin varautumista ja reagointia varten sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen N:o 1313/2013/EU unionin pelastuspalvelumekanismista (jäljempänä unionin pelastuspalvelumekanismi) kumoamisesta (COM(2025) 548 final).

Unionin pelastuspalvelumekanismi on perustettu edellä viitatulla Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksellä parantamaan ja tehostamaan Euroopan maiden yhteistyötä ja helpottamaan koordinointia pelastuspalvelun alalla luonnon ja ihmisen aiheuttamien katastrofien ennaltaehkäisyssä, varautumisessa ja avustustoiminnassa. Päätös tuli voimaan joulukuun 2013 lopulla ja sitä alettiin soveltaa 1.1.2014.

Unionin pelastuspalvelumekanismin toiminta perustuu nykyisellään eurooppalaiseen hätäavun koordinointikeskukseen (ERCC) sekä eurooppalaisiin hätäapuvalmiuksiin, jotka sisältävät muun muassa

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Sisäministeriö PL 26 00023 Valtioneuvosto	 Kirkkokatu 12 Helsinki	 0295 480 171 +358 295 480 171	 09 160 44635 +358 9 160 44635	 kirjaamo.sm@gov.fi www.intermin.fi

pelastusmuodostelmia, asiantuntijoita ja materiaalista tukea. Hätäapuvalmiudet muodostuvat jäsenvaltioiden vapaaehtoisesti unionin käyttöön antamista kansallisista avustusvalmiuksista (European Civil Protection Pool), joiden lopullinen käyttöönotto on jäsenmaiden toimivallassa, sekä EU-tason rescEU-valmiuksista, joita jäsenvaltiot hankkivat ja isännöivät Euroopan komission rahoituksella. RescEU-valmiudet voidaan ottaa käyttöön ylivoimaisissa tilanteissa, joissa kansalliset voimavarat ja jäsenvaltioiden Euroopan pelastuspalvelureservin käyttöön ennakkoon sitomat valmiudet eivät riitä varmistamaan tehokkaita avustustoimia.

Komission asetusehdotuksen taustalla on erityisesti yhä monimutkaisemmat ja monialaisemmat kriisit, kuten COVID-19-pandemia ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan, jotka edellyttävät kokonaisvaltaisempaa ja yhtenäisempää lähestymistapaa kriiseihin varautumisessa ja vastaamisessa. Asetusehdotuksen tavoitteena on parantaa unionin ja jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä, jolla ehkäistään kaikenlaisia luonnon tai ihmisen aiheuttamia katastrofeja sekä varaudutaan ja vastataan niihin unionin alueella tai sen ulkopuolella.

EU:n pelastuspalvelumekanismin uudistaminen on yksi EU:n varautumisunionistrategian avaintoimista. Ehdotuksessa esitetyt muutokset ja laajennukset pelastuspalvelumekanismin toimintaan toimeenpanevat myös muita keskeisiä varautumisunionistrategian avaintoimia liittyen muun muassa siviili-sotilaalliseen yhteistyöhön, väestön varautumiseen ja julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöhön.

Ehdotus on tiiviissä yhteydessä EU:n monivuotista rahoituskehystä koskevaan ehdotukseen.

Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Asetusehdotuksen perustana toimivat nykyisen pelastuspalvelumekanismin keskeiset elementit, jotka liittyvät ennaltaehkäisyyn, varautumiseen ja avustustoimiin. Nykyisen lainsäädännön puitteissa tehtäviä toimia vahvistetaan ja selkeytetään tietyiltä osin, koskien muun muassa logistiikkakeskusten perustamista ja valmiuksien ennaltasijoittamista. Ehdotuksen tarkoituksena on yksinkertaistaa ja selkeyttää nykyisiä menettelyjä erityisesti komission rahoitustukeen liittyen.

Asetuksen soveltamisala kattaa ihmisten, ympäristön, omaisuuden ja kulttuuriperinnön suojelun kaikenlaisilta luonnonkatastrofeilta ja ihmisen aiheuttamilta katastrofeilta, mukaan lukien rajatylittävät vakavat terveysuhat. Lisäksi asetuksella mahdollistetaan monialainen koordinointi tilanteissa, joissa sovelletaan unionin muita kriisi- tai riskinhallintamekanismeja.

Verrattuna nykyiseen pelastuspalvelumekanismiin keskeisenä uudistuksena komissio ehdottaa monialaisen varautumistason ja kriisikoordinointikeskuksen perustamista sekä terveysuhkiin varautumisen ja reagoimisen rahoituksen sisällyttämistä kokonaisuuteen.

Terveysuhkiin varautuminen ja reagoiminen muodostaa oman osan (osa III) asetusehdotuksessa. Komissio tukee jäsenvaltioita niiden valmiuksien vahvistamisessa rajatylittävien vakavien terveysuhkien ehkäisemiseksi, niihin varautumiseksi ja reagoimiseksi. Tämä tapahtuu erityisesti tukemalla tiedonkeruuta, tietojenvaihtoa sekä ennakkovaroitus- ja valvontajärjestelmien käyttöä sekä parantamalla lääketieteellisten vastatoimien saatavuutta ja käytettävyyttä.

Asetusehdotuksessa komissio ehdottaa laajemman, monialaisen kriisikoordinaatiotaso perustamista. Uutena elementtinä perustetaan monialainen kriisikoordinointikeskus, joka hyödyntää hätäavun koordinointikeskuksen (ERCC) valmiuksia ja keskittyy monialaisiin kriiseihin liittyvien riskien ennakointiin, seurantaan ja koordinointiin.

Varautumisunionistrategian toimeenpanoon liittyvinä uusina elementteinä korostuvat erityisesti siviili-sotilaallisen yhteistyön edistäminen sekä väestön varautumiseen liittyvät toimet.

Taloudelliset vaikutukset

Asetusehdotus liittyy komission esitykseen EU:n uudeksi monivuotiseksi rahoituskehykseksi 2028–2034. Taloudelliset vaikutukset täsmentyvät osana rahoituskehysneuvottelujen kokonaisuutta. Asetuksen mukaiset ohjeelliset määrärahat ovat kiintein vuoden 2025 hinnoin 9 458 miljoonaa euroa monivuotisen rahoituskehyksen otsakkeen 2 ’Kilpailukyky, vauraus ja turvallisuus’ alla.

Asetuksessa ehdotettu rahoitus ei sisällä kansallisia osuuksia, vaan Suomen saanto riippuu osaltaan kansallisista päätöksistä sekä Suomen omasta aktiivisuudesta hakea mekanismin puitteissa rahoitusta eri toimiin.

Suomi on kuluvalla kaudella hyötynyt pelastuspalvelumekanismin rahoituksesta merkittävästi. Suomen euromääräinen saanto kuluvalla kaudella on ollut n. 310 miljoonaa euroa, joka vastaa noin 10 % koko rahoitusvälineestä. Suomi ylläpitää kahta merkittävää rescEU-valmiusvarastoa, jotka ovat yhteisarvoltaan 305 miljoonaa euroa.

Valtioneuvoston kanta tiivistetysti

Valtioneuvosto pitää tarkoituksenmukaisena unionin pelastuspalvelumekanismia koskevan EU-lainsäädännön uudistamista ja suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti terveyshätätilanteisiin varautumisen ja vasteen sisällyttämiseen asetukseen. Valtioneuvosto tukee koko yhteiskunnan kattavan lähestymistavan ja laajemman soveltamisalan huomioimista, jotta voidaan paremmin vastata muuttuneeseen turvallisuusympäristöön ja varautua laaja-alaisiin, pitkäkestoisiin ja samanaikaisiin kriiseihin, mukaan lukien aseelliset konfliktit, sota ja hybridiuhkatilanteet.

Valtioneuvosto korostaa, että vastuu kansallisen turvallisuuden, varautumisen ja pelastustoimen kehittämisestä on jäsenvaltioilla itsellään ja komission toimet ovat näitä tukevia ja täydentäviä.

Valtioneuvosto korostaa, että Suomen maantieteellinen sijainti ja asema ’itäisenä etulinjan maana’ on keskeistä myös suhteessa kriisivarautumiseen ja tulevaan rahoituksen kohdentamiseen. Valtioneuvoston tavoitteena on, että tulevassa pelastuspalvelumekanismin rahoituksen jakautumisessa huomioitaisiin aiempaa kattavammin ennaltaehkäisy ja varautuminen konkreettisten avustustoimien ja vasteen, kuten materiaaliavun, ohella.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että unionin pelastuspalvelumekanismilla edelleen vahvistetaan pelastustoiminnan ja väestön suojaamisen suorituskykyjä. Valtioneuvosto pitää lisäksi tavoiteltavana, että rahoitusta voisi kohdentaa yhteiskunnan varautumiseen ja väestön kriisinkestävyyden vahvistamiseen, erityisesti siviiliväestön suojaamiseen, kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen, huoltovarmuuden vahvistamiseen sekä siviilivalmiustoimijoiden suorituskykyyn varautua ja vastata normaali- ja poikkeusolojen uhkiin. Lisäksi valtioneuvosto painottaa terveyshätätilanteisiin varautumisen ja vasteen edistämistä, ja tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa.

Valtioneuvosto tukee ehdotuksessa esitettyjä uusia ja vahvistettuja elementtejä koskien siviili-sotilasyhteistyön edistämistä, laajempaa kriisikoordinaation tasoa, terveysturvallisuuden vahvistamista, väestön varautumista ja julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä ja katsoo, että ne vastaavat sisällöltään Suomen ajattelua ja tavoitteita kriisivarautumisen vahvistamiseen liittyen.

Valtioneuvosto suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti terveyshätätilanteisiin varautumisen ja vasteen sisällyttämiseen asetukseen sekä pitää tärkeänä selkeyttä suhteessa muuhun terveyshätätilanteiden varautumista koskevaan rahoitukseen. Neuvotteluiden kuluessa selvitetään terveysosiota koskevan osuuden suhdetta asetuskokonaisuuteen.

Valtioneuvosto katsoo, että hätäavun koordinaatiokeskus ERCC:n yhteyteen perustettava laajempi koordinointikeskus kriisitilanteita varten (crisis coordination hub) tulisi tuottaa aitoa lisäarvoa, eikä muodostaa päällekkäisiä rakenteita eikä hallinnollista taakkaa. Jatkotyössä on tärkeää varmistaa, etteivät ERCC:n nykyiset toiminnot ja palvelut häiriinny. Neuvotteluiden aikana tulee selvittää keskuksen toimintaa sekä sen suhdetta olemassa oleviin kriisirakenteisiin, ml. terveyssektorin rakenteisiin.

Valtioneuvosto korostaa uhka- ja riskiarvioihin perustuvan toiminnan ja seurannan merkitystä osana päätöksentekoa.

Valtioneuvosto katsoo, että EU-tason rescEU-kapasiteettien kehittämisen tulee olla strategista ja perustua uhka- ja riskiarvioihin. Yhteisten kapasiteettien käyttöönoton tulisi pääsääntöisesti säilyä rajattuna tilanteisiin, joissa kansalliset voimavarat ja jäsenvaltioiden ennalta sitouttamat resurssit eivät ole riittäviä vastaamaan tehokkaasti kriisiin. Samalla on kuitenkin tärkeää varmistaa, että perustettujen kapasiteettien tuottama lisäarvo hyödynnetään tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti niin EU-tasolla kuin kansallisesti sekä turvataan tarvittavien kapasiteettien jatkuvuus.

Ehdotuksen käsittely neuvostossa

Ehdotuksen käsittely on aloitettu neuvoston pelastuspalvelutyöryhmässä (PROCIV) 18.7.2025 esittelyllä ja artiklakohtaisella läpikäynnillä 1.9. eteenpäin. Ensimmäisen luennan jälkeen puheenjohtaja on aloittanut jäsenvaltioiden alustavien huomioiden ja muutosehdotusten keräämisen vaiheittain, käsitellen muutamia artikloja kerrallaan.

Johtava asiantuntija Sini Hangaslammi

Liitteet

Jakelu Eduskunnan hallintovaliokunta

Tiedoksi Eduskunta, valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne
SM SMI Mari Rantanen
SM KP Matti Sarasmaa
SM Heli Heikkola
SM Asseri Kinnunen
SM Kimmo Kohvakka
SM Pauliina Eskola
SM Jaana Söderman
SM Tiina Landström
SM Veera Parko
SM KVY